(Kone)kääntäminen Ylessä ja muunkielisten episteemiset oikeudet

Nina Havumetsä
Itä-Suomen yliopisto

Mary Nurminen
Tampereen yliopisto

https://doi.org/10.61200/mikael.147618

Abstract

Epistemic rights refer to a person's right to have access to reliable information, to be heard, and to participate in knowledge production (DECA n.d.). In our recent study, we used this framework to examine the work of Finnish public broadcaster Yleisradio's (Yle's) language units, who produce news in Russian, English and Ukrainian with the goal of providing speakers of languages other than Finnish and Swedish with the information they need to participate in society. Using interviews and qualitative thematic analysis, our study investigated the role of translation and machine translation in creating news and explored the journalists' views of their work and its role in society. Our results revealed that the language units contribute to epistemic rights mostly through making reliable information accessible, but to a lesser degree in promoting ways to be heard and participate in knowledge creation.

Keywords: journalistic translation, epistemic rights, machine translation, linguistic minorities

Avainsanat: journalistinen kääntäminen, episteemiset oikeudet, konekääntäminen, kielivähemmistöt

1 Johdanto

Tämä artikkeli käsittelee kääntämisen roolia Yleisradio Oy:n (jatkossa Yle) Suomessa asuvien venäjää, englantia ja ukrainaa puhuvien ihmisten episteemisten oikeuksien toteutumisessa. Episteemisellä (tiedollisella) toimintakyvyllä tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin toteutuvat kansalaisten oikeus päästä käsiksi luotettavaan ja tarpeelliseen tietoon, oikeus tulla edustetuksi mediassa, oikeus osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun julkisuudessa sekä oikeus osallistua tiedon tuotantoon (DECA n.d.). Taustalla on näkemys, jonka mukaan yhteiskunnassa, jossa episteemiset instituutiot, kuten

koululaitos, kirjastot ja media, tuottavat ja levittävät luotettavaa tietoa ja jossa kansalaisten episteemiset oikeudet toteutuvat, myös poliittiset päätökset voivat perustua tietoon kansalaisten tahdosta. Tutkimuksemme on osa DECA-hanketta, joka tarkastelee sekä tiedon tuottajia että sen kuluttajia episteemisen toimintakyvyn viitekehyksen kautta. Tässä artikkelissa paneudumme tiedon tuottajiin ja erityisesti Yleen, joka on yksi tärkeimmistä uutisten tuottajista Suomessa.

Julkisen palvelun yleisradiotoimintaa harjoittavan Ylen eri kielillä tapahtuva ohjelmatoiminta perustuu lakiin[1], jonka mukaan Ylen tulee ”kohdella ohjelmatoiminnassa yhtäläisin perustein suomen- ja ruotsinkielistä väestöä, tuottaa palveluja saamen, romanin ja viittomakielellä sekä soveltuvin osin myös maan muiden kieliryhmien kielellä”, sekä sen omaan strategiaan, jossa ilmenee samantapaisia tiedollista toimintakykyä koskevia tavoitteita kuin DECAn (n.d.) episteemisten oikeuksien määritelmässä. Strategiassa todetaan muun muassa, että Ylen tavoitteena on luotettavan tiedon tuottaminen, moniäänisyys, äänen antaminen niillekin, jotka eivät muuten ole julkisuudessa, sekä suomalaisten keskinäisen ymmärryksen vahvistaminen. Viimeksi mainitun Yle määrittelee ”toimivan yhteiskunnan perustaksi” (Ylen strategia 19.5.2020). Eri kieliryhmille suunnatulle uutistoiminnalle voi näin ollen määritellä selkeän yhteiskunnallisen merkityksen. Yle aloitti venäjänkielisen uutistuotannon vuonna 1991 ja englanninkielisen vuonna 1999. Vuonna 2022 Yle ryhtyi julkaisemaan uutisia ukrainaksi, millä se pyrki vastaamaan Suomeen saapuneiden ukrainalaisten pakolaisten suureen tiedontarpeeseen sekä helpottamaan heidän integraatiotaan (Rinta-Tassi 2.5.2022).

Tässä tutkimuksessa keskitymme Ylen kielitoimituksiin tiedon tuottajina. Tarkastelemme sekä ihmiskääntämistä että konekääntämistä ja kysymme: Miten Ylen venäjän-, englannin- ja ukrainankieliset toimitukset tuottavat uutisia näillä kielillä? Millaiset tavoitteet ohjaavat käännöstoimintaa? Millaisena toimittajat näkevät toimitustensa roolin kohdeyleisöidensä episteemisten oikeuksien toteutumisessa? Kysymme myös, millaisia vaikutuksia konekääntämisellä suhteellisen uutena teknologisena apuvälineenä voi olla kohdeyleisöjen episteemisten oikeuksien toteutumisessa.

Seuraavassa luvussa tarkastelemme lähemmin episteemisten oikeuksien käsitettä, journalistista kääntämistä sekä toimittajan työssä tapahtuvan konekääntämisen tutkimusta. Luvussa 3 kerromme tarkemmin aineistostamme ja tutkimusmenetelmästämme. Luvussa 4 esittelemme tutkimustuloksiamme, minkä jälkeen luvussa 5 pohdimme kohdeyleisöjen episteemisiä oikeuksia tulostemme perusteella sekä mahdollisia tulevaisuuden suuntaviivoja.

2 Episteemiset oikeudet, toimittaja kääntäjänä ja Ylen kielitoimitukset

Kääntämisen roolia maahanmuuttajien tiedollisten tarpeiden tyydyttämisessä Suomessa ovat selvittäneet mm. Määttä ym. (2022; ks. myös Kuusi ym. 2024). Näissä tutkimusraporteissa painopiste on koronapandemiaan liittyvän ohjeistuksen ja muun

[1] Laki Yleisradio Oy:stä 1380/1993, 3. luku, 7. §, 4. mom.

ajankohtaisen tiedon välittämisessä viranomaisilta kansalaisille sekä tavassa, jolla tutkitut tahot tuottivat tiedollisten tarpeiden tyydyttämiseen tarkoitettua käännettyä materiaalia. Meidän näkökulmamme poikkeaa edellä mainituista tutkimuksista sikäli, että tarkastelemme journalistista mediaa yleisen yhteiskuntaa koskevan tiedon välittäjänä venäjän-, englannin- ja ukrainankielisille ns. suurille yleisöille. Kuten viranomais-lähtöisen ajankohtaistiedon välittäminen, myös journalistinen tiedonvälitys edellyttää kääntämistä ja sen organisoimista niin, että tieto olisi kielellisesti saavutettavaa (Hirvonen & Kinnunen 2020: 477). Tutkimme, miten kääntäminen uutistoiminnassa voi vaikuttaa kohdeyleisöjen episteemisten oikeuksien toteutumismahdollisuuksiin tietoa tuottavien toimittajien näkökulmasta.

2.1 Episteemiset oikeudet ja uutisoinnin kieli

Lani Watsonin mukaan episteemiset oikeudet viittaavat ihmisten oikeuksiin episteemisiin eli tiedollisiin hyödykkeisiin kuten informaatioon, tietoon ('knowledge'), ymmärtämiseen ja totuuteen (Watson 2018: 89). Yhden tahon oikeuksiin liittyy aina toisen tahon velvollisuus toimia tai jättää toimimatta tavalla, joka edistää oikeuksien toteutumista (Watson 2021: 5). Episteemisiä oikeuksia voi rikkoa levittämällä misinformaatiota tai disinformaatiota tai jättämällä kertomatta olennaista tietoa. Tällöin oikeudenomistajalle voi aiheutua episteemistä haittaa tai vahinkoa esimerkiksi siten, että hän tekee väärän tiedon perusteella itselleen haitallisen päätöksen toimia jollakin tavalla. Episteemiset oikeudet suojelevat ihmisiä tällaisilta vahingoilta. Episteemisten oikeuksien toteutuminen vahvistaa ihmisten kykyä omaksua ja arvioida tietoa, ylläpitää luottamusta tiedollisten toimijoiden kesken ja edistää yhteiskunnallisen keskustelun käymistä. (Watson 2021: 79.)

Watsonin (2018: 92–93) mukaan median velvollisuus demokratiassa on tarjota lukijoille, katsojille ja kuulijoille totuudenmukainen kuva yhteiskunnasta ja poliittisista tapahtumista. Samanlainen velvollisuus esitetään suomalaisen median itsesäätelyelimen Julkisen sanan neuvoston Journalistin ohjeissa. Niissä todetaan, että lukijoilla, kuulijoilla ja katselijoilla "on oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu" ja että "[j]ournalistin velvollisuus on pyrkiä totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen" (Journalistin ohjeet n.d.). Näin ollen episteemisiä oikeuksia toteuttaa journalismi, joka ei välitä väärää tai harhaanjohtavaa tietoa ja joka keskittyy yhteiskunnallisesti merkityksellisten tietojen uutisointiin. Media, joka huolehtii totuudenmukaisen ja olennaisen tiedon tuottamisen velvollisuudestaan, edistää samalla demokratian toimivuutta antamalla ihmisille mahdollisuuden perustaa äänestyspäätökset oikeaan tietoon yhteiskunnasta. (Watson 2018: 92–93.) Episteemisiä oikeuksia sen sijaan rikkoo journalismi, joka tahallaan tai tahattomasti levittää väärää tietoa tai jättää kertomatta olennaista tietoa, ajaa poliittisia päämääriä tai käyttää hyväksi tiedollista auktoriteettia, joka sillä on joukkotiedotusvälineenä (mts. 94–100).

Yhteiskunnan episteemistä toimintakykyä tarkastellessaan Hannu Nieminen (2024: 13, 15–16) kiinnittää huomiota paitsi tiedon saatavuuteen myös tasapuolisiin mahdollisuuksiin päästä sen äärelle ja ymmärtää sen merkitys ja seuraukset. Tasa-

arvoisuus korostuukin episteemisten oikeuksien määritelmässä, johon Niemisen mukaan (mts. 14) sisältyy kaikille yhtäläinen mahdollisuus saada tahdonmuodostukseen ja päätöksentekoon liittyvää relevanttia ja oikeaa tietoa, saavuttaa kyky arvioida ja soveltaa tätä tietoa sekä osallistua vapaaseen julkiseen keskusteluun asioista, jotka koskevat yhteistä etua ja poliittista päätöksentekoa.

Yksi keino pyrkiä Niemisen (2024) mainitsemaan tiedon tasapuoliseen saatavuuteen on uutisten ja muun merkityksellisen mediasisällön kääntäminen tai laatiminen vieraalla kielellä. Edellä esitellyissä episteemisten oikeuksien määritelmissä ei oteta suoraan kantaa siihen, vaikuttavatko kielelliset kysymykset oikeuksien toteutumiseen. On kuitenkin ilmeistä, että kielitaitoon ja kääntämistarpeisiin liittyvät pohdinnat nousevat esille, kun tietoa löytämään ja ymmärtämään pyrkii ihmisiä, jotka eivät ymmärrä median käyttämiä kieliä. Riittävän kielitaidon puuttuminen estää tai hankaloittaa tiedon löytämistä, ymmärtämistä ja arviointia sekä osallistumista julkiseen keskusteluun. Kielitaitokysymysten lisäksi kykyä arvioida tiedon merkitystä ja relevanssia voi hankaloittaa yhteiskunnallisen tulkintakehyksen puuttuminen (McGonagle 2024: 74), joka on omiaan heikentämään maahan vasta saapuneiden tai maassa vasta vähän aikaa asuneiden ihmisten episteemistä toimintakykyä. Niemisen korostaman tiedon saatavuuden ja sen ymmärtämismahdollisuuksien tasapuolisuusvaatimuksen voi kuitenkin katsoa kattavan kaikki yhteisön jäsenet, myös maan valtakieliä osaamattomat maahanmuuttajat. Samoin Watsonin (2018: 96) kuvaamaa episteemisten oikeuksien rikkomista, joka tapahtuu estämällä oleellisen tiedon saaminen tai vaikeuttamalla sitä, voi tarkastella kielellisestä näkökulmasta. Tällöin ajatuksena on, että jättämällä tekemättä toimi, joka mahdollistaisi tiedon saamisen (esimerkiksi jättämällä kääntämättä tai tulkkaamatta), rikotaan sellaisen henkilön episteemisiä oikeuksia, jolla olisi oikeus tähän tietoon.

2.2 Journalistinen kääntäminen

Kääntäminen eri muotoineen on keskeinen toiminto niin kansainvälisissä uutistoimistoissa, ulkomaan toimituksissa kuin kotimaan toimituksissakin etenkin monikulttuurisissa yhteiskunnissa (ks. esim. Bielsa & Bassnett 2009). Tässä alaluvussa esittelemme näkökulmia, jotka osoittautuivat merkityksellisiksi tutkimushaastatteluissamme, nimittäin journalistista kääntämistä tiedon portinvartijuutena sekä journalistisen konekääntämisen erityispiirteitä osana journalistista kääntämistä.

Journalismin piirissä tapahtuvaa kääntämistä on käännöstieteen parissa tutkittu runsaasti erityisesti vuoden 2000 jälkeen. Tutkimukset ovat keskittyneet muun muassa tekstipohjaiseen käännöksen ja lähtötekstin vertailuun, käännösprosessien analyysiin, poliittisten ja kulttuuristen merkitysten välittämiseen kääntämisessä, eri välineissä tapahtuvan kääntämisen ja tulkkauksen eri muotoihin, eri aihepiirejä koskevien uutisten kääntämiseen, uutistoimistojen toimintaan ja korpustutkimuksiin (ks. Valdeón 2015, 2020). Tutkimusasetelmissa ovat heijastuneet myös kielten väliset voimasuhteet sekä kääntämisen mahdollistaman tiedonkulun suunta. Tässä tutkimuksessa tarkastelemme kohdekulttuurin sisäisiä kotimaan uutisten käännösprosesseja valtakieliltä vähemmistö-

asemassa oleville (ei-kansallisille) kielille. Vastaavaa prosessiperustaista lähestymistapaa on käyttänyt Marlie van Rooyen (2018) tutkiessaan eteläafrikkalaisten yhteisöradioasemien ('community radio') käännösvirtojen muodostumista (tosin arvioimatta toiminnan yhteiskunnallista vaikutusta). Sen sijaan asetelmamme poikkeaa tutkimuksista, jotka kohdistuvat journalistiseen kääntämiseen kohdekulttuurin valtakielille (van Doorslaer 2009) tai niiden välillä (Gendron ym. 2019) tai kääntämiseen kansalliselta kieleltä englanniksi kansainvälistä yleisöä varten (Valdeón 2022).

Journalistit toimivat portinvartijoina valitessaan, mitkä uutiset tulevat kerrotuiksi mediassa. Heillä on mahdollisuus vaikuttaa juttujen näkökulmiin, painotuksiin ja tapaan, jolla uutiset kerrotaan, sekä silloin, kun juttu ei vaadi kääntämistä, että silloin, kun jutun kirjoittaminen edellyttää merkityssisältöjen välittämistä kielestä ja kulttuurista toiseen. Erkka Vuorinen (1997) kuvaa portinvartijakäsitteen syntyä ja eri tapoja, joilla portinvartijuuden toimintaa on mallinnettu. Hän esittää, että journalistien lisäksi myös kääntäjät, varsinkin uutisten kääntäjät, kontrolloivat lukijoille välitettävää informaatiovirtaa käyttäessään poiston, lisäyksen ja järjestyksenmuutoksen kaltaisia tekstin muokkauksen keinoja (Vuorinen 1997: 161, 170). Roberto Valdeónin (2022: 120–121) mukaan journalististen kääntäjien portinvartijuuden voi jakaa kahteen tasoon: Kun kääntäjä osallistuu käännettävien tekstien valintaan, on kyse ensimmäisen asteen portinvartijuudesta. Kun taas journalistisen tekstin kääntäjä vaikuttaa siihen, millä tavalla lähtötekstin sisältö esitetään – millaisia sananvalintoja käytetään ja millaisia sisällön tai rakenteen muutoksia käännökseen tehdään, referoidaanko puhetta suoraan vai epäsuorasti ja mitä osia nostetaan otsikkoon – on kyse toisen asteen portinvartijuudesta. (Mp.) Journalistisen kääntäjän harjoittama kääntäminen voi olla myös vallankäytön ja ideologian esiintuomisen väline, kuten Yonsuk Song (2017) on esittänyt.

Eräs journalistisen kääntämisen muoto, jota ei ole juuri tarkasteltu tutkimuksessa, on konekääntäminen. Konekääntämisellä tarkoitamme sekä konekääntimen käyttöä sellaisten taustamateriaalien ymmärtämiseen, joiden kieltä journalisti ei hallitse riittävän hyvin, että konekääntimen käyttöä tekstiraaka-aineen kääntämiseen tarkoituksena editoida käännöstä ja käyttää sitä kohdekielisen uutistekstin osana. Journalistien konekäänninten käytön tavoista ja tavoitteista ei ole toistaiseksi julkaistu tutkimuksia. Niistä löytyy ainoastaan yksittäisiä mainintoja muita aiheita käsittelevissä tutkimuksissa (Matsushita 2019: 147; van Rooyen 2018: 275) sekä yksi tapauskuvaus konekääntimen käytöstä journalistisissa haastatteluissa (Nurminen 2023). Ottaen huomioon konekääntimien laajan käytön niin vapaa-aikana kuin työelämässä (ks. esim. Nurminen & Papula 2018; Kaspere ym. 2021) tutkimuksen vähäisyys on yllättävää.

2.3 Ylen muunkieliset toimitukset

Ylen vanhin niin kutsuttu kielitoimitus on venäjänkielisten uutisten toimitus, Novosti Yle. Sen aloittaessa toimintansa 1991 nimellä Radio Finland kohderyhmänä olivat Venäjällä asuvat venäläiset ja tavoitteena oli kertoa heille Suomesta. Sittemmin radiolähetyksistä on luovuttu ja kohderyhmäksi ovat tulleet Suomen venäjänkieliset. Tv-uutislähetys Novosti Yle tuli ohjelmistoon vuonna 2013 tavoitteena ”parantaa venäjänkielisen väestön

mahdollisuuksia toimia osana suomalaista yhteiskuntaa" (TV1 tiedottaa 6.5.2013). Tutkimusaineiston keräämisen aikana Novosti tuotti uutisia venäjäksi Yle.fi-verkkopalveluun, tv-uutisia sekä viikoittaisen videopodcastin verkkopalvelu Yle Areenaan. Tv-uutiset käännöstekstitetään suomeksi ja venäjäksi. Videopodcast tekstitettiin suomeksi haastattelujen aikaan, mutta sittemmin tekstittäminen on päättynyt. Venäjänkieliset uutiset pohjautuvat suurelta osin Ylen suomen- tai ruotsinkielisten toimitusten julkaisemien juttujen kääntämiseen venäjäksi. Novostin kohdeyleisö on moninainen ryhmä, johon kuuluvat ihmiset ovat taustoiltaan mm. paluumuuttajia, muita Venäjältä Neuvostoliiton aikana tai sen hajoamisen jälkeen muuttaneita venäjänkielisiä henkilöitä, entisistä neuvostotasavalloista muuttaneita venäjänkielisiä henkilöitä sekä heidän Suomessa syntyneitä jälkeläisiään.

Englanninkielinen Yle News aloitti toimintansa vuonna 1999. Se palvelee Suomessa asuvia ihmisiä, jotka eivät puhu suomea, mutta hallitsevat englantia sillä tasolla, että voivat lukea ja kuunnella uutisia englanniksi. Kohdeyleisö on siis taustaltaan varsin moninainen. Äidinkieleltään englanninkielisiä on arviolta vain neljännes tai kolmannes. Lisäksi lukijoita on Suomen rajojen ulkopuolella, ja Yle News toimii lähteenä ulkomaisille medioille niiden uutisoidessa Suomesta. Tutkimushetkellä Yle News tuotti uutisia verkkopalvelu Yle.fi:hin, podcastia Yle Areenaan sekä päivittäisiä radiouutisia Radio Mondoon ja Radio 1:een. Uutisten tuotannossa tukeudutaan kääntämiseen, mutta suhtautumisessa korostuu näkemys työstä uudelleenkirjoittamisena pikemmin kuin kääntämisenä.

Ukrainankielinen Novyny Yle toimittaa uutisia ainoastaan verkkopalvelu Yle.fi:hin. Tämän lisäksi se tekstittää suomenkielisiä Selkouutiset-tv-lähetyksiä konekääntimen avulla ukrainaksi ja julkaisee tarkistetun tekstitetyn lähetyksen Novyny Ylen Telegram-kanavalla. Tekstittämisen tarkoituksena on uutisten välittämisen lisäksi tukea ukrainalaisten pakolaisten suomen oppimista. Ukrainankielisen uutis- ja tekstitystoiminnan kohderyhmä ovat ukrainalaiset pakolaiset. Uutisten tuotanto perustuu konekääntimen hyödyntämiseen suomen- tai ruotsinkielisten uutistekstien kääntämisessä sekä käännösten jälkieditoimiseen.

Jokaisessa kielitoimituksessa tuotetaan lisäksi omaa uutistarjontaa, joka ei perustu Ylen suomen- tai ruotsinkieliseen tarjontaan vaan tehdään suoraan kohdeyleisön kielellä. Kaikilla kielitoimituksilla on sosiaalisen median kanavia, joita ne käyttävät uutisten levittämiseen ja joissa yleisöllä on toisinaan mahdollisuus osallistua keskusteluun uutisista kommentoimalla niitä.

3 Aineisto ja menetelmä

Valitsimme tutkimustamme varten laadullisen menetelmän ensinnäkin siksi, että tarkoituksemme oli muodostaa käsitys haastateltavien henkilöiden kokemuksista, mielipiteistä ja asenteista sekä kartoittaa toistaiseksi vähän tutkittua aihetta, konekääntämistä journalistisessa kontekstissa. Vuorovaikutuksellisena menetelmänä haastattelu mahdollistaa aiheen monipuolisen käsittelyn. Haastattelussa voi tulla esiin sellaisiakin seikkoja, joita haastattelija ei ole ennakoinut, mikä on hyödyllistä heikosti

tunnetun ilmiön tutkimisessa. Toiseksi haastateltavien henkilöiden pieni määrä ei olisi mahdollistanut tilastollista menetelmää. Tuloksemme eivät siis ole yleistettävissä.

Tutkimusta varten haastateltiin kolmesta kielitoimituksesta yhteensä seitsemän toimittajaa. Osalla haastatelluista työnkuvaan kuului sekä toimittajan että tuottajan tehtäviä. Lisäksi haastattelimme yhtä teknistä asiantuntijaa, jonka tehtäviin kuuluvat käännösteknologiset kysymykset. Haastattelut tehtiin Yleisradion tiloissa syys-, loka- ja marraskuussa 2023. Yhtä etäyhteyttä käyttänyttä toimittajaa lukuun ottamatta haastattelut toteutettiin kasvokkain. Yhdessä tapauksessa haastateltiin kaksi toimittajaa samalla kertaa, muutoin yksi henkilö kerrallaan. Haastattelujen lisäksi kävimme tilannetta kartoittavia keskusteluja kielitoimitusten johdon ja teknisten asiantuntijoiden kanssa toukokuussa 2022 ja maaliskuussa 2023.

Haastattelumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, jossa haastattelu noudatti löyhästi etukäteen laadittua kysymysluetteloa mutta salli keskustelun muotoutua haastateltavan yksilöllisen työtehtävän, kokemuksen ja työtapojen mukaan. Haastateltavat saivat ennen haastattelua mahdollisuuden tutustua tutkimustiedotteeseen, ja heiltä pyydettiin kirjallinen osallistumissuostumus. Jokaiselle kerrottiin, että haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja että sen voi keskeyttää milloin vain.

Haastattelut kestivät yhteensä 8 tuntia 30 minuuttia. Englanninkielisen toimituksen toimittajia haastateltiin englanniksi ja venäjän- ja ukrainankielisten toimitusten toimittajia sekä teknistä asiantuntijaa suomeksi. Haastattelukielet valittiin yhteistyössä haastateltavien kanssa, ja haastattelut käytiin kielillä, joita sekä haastattelijat että haastateltavat ymmärsivät hyvin. Haastattelut tallennettiin sanelimeen ja litteroitiin, minkä yhteydessä henkilötiedot ja haastattelun aikana mahdollisesti esiin tulleet yksityiset tiedot poistettiin. Näin käsitelty haastatteluaineisto on laajuudeltaan noin 142 sivua. Sen jälkeen haastatteluaineisto koodattiin ATLAS.ti-ohjelman avulla. Koodasimme osan aineistoa ensiksi aineistolähtöisesti, mihin luonnollisesti heijastuivat kysymykset, joita olimme ryhtyneet haastattelujen avulla selvittämään. Seuraavaksi yhtenäistimme koodimme aineiston kattavaa erittelyä varten. Tätä artikkelia varten olemme hyödyntäneet koodattua aineistoa pääasiassa teorialähtöisesti ja kartoittaneet temaattisen analyysin avulla (Braun & Clarke 2013) toimittajien näkemyksiä omasta työstään. Tavoitteemme oli kuvata kielitoimitusten sekä niissä tapahtuvan kääntämisen roolia venäjän-, ukrainan- ja englanninkielisten kohdeyleisöjen episteemisten oikeuksien toteutumisessa.

Analyysin jälkeen kirjoitimme ensimmäisen version artikkelista ja lähetimme sen jokaiselle kielitoimitukselle luettavaksi ja kommentoitavaksi. Halusimme, että tutkimukseen osallistuneet journalistit lukevat tulkintamme heidän työstään ja näkemyksistään ja kommentoivat, vastaako se heidän omia kokemuksiaan. Analysoituamme heidän kommenttinsa muokkasimme artikkelia lähinnä tarkentamalla joidenkin kohtien painotusta. Tällaista osallistujapalautetta (eng. ’member check’) käytetään laadullisessa tutkimuksessa keinona varmistaa tutkimuksen sisäinen validiteetti (Merriam & Tisdell 2016: 246).

4 Tulokset

Esittelemme tässä luvussa tutkimuksemme tuloksia kahdesta näkökulmasta. Ensiksi tarkastelemme kääntämistä ohjaavia periaatteita, joiden katsomme muodostavan kehyksen kääntämisessä tapahtuville portinvartijuuden ilmentymille ja sen myötä kohdeyleisöjen omankielisen tiedon saamiselle. Lisäksi pohdimme, millaisena kielitoimitukset näkevät roolinsa kohderyhmien episteemisten oikeuksien toteutumisessa yhtäältä tiedon välittämisen ja toisaalta kohderyhmien äänen kuulumisen ja tiedontuotantoon osallistumisen kannalta. Toisena teemana tarkastelemme kone-kääntämisen roolia Ylen kielitoimituksissa ja sen vaikutusta episteemisten oikeuksien toteutumiseen.

Viittaamme haastateltaviin lyhenteillä Haast A1, Haast A2 jne. Sitaatit englanninkielisistä vastauksista on käännetty suomeksi. Puhekielisiä sitaatteja on muokattu jonkin verran yleiskielisemmiksi luettavuuden helpottamiseksi.

4.1 Tiedon saatavuus

Haastattelemamme toimittajat jakoivat käsityksen siitä, että heidän toimintansa päätavoitteena on kertoa kohderyhmille tärkeimmistä uutistapahtumista Suomessa varmistaen samalla, että lukijat saavat riittävästi taustatietoa aiheesta. Lisäksi tavoitteiksi mainittiin integraation helpottaminen, marginalisoitumisen ehkäiseminen, äänen antaminen ja osallistaminen sekä demokratian tukeminen. Nämä kielitoimitusten toiminnan päätavoitteet ovat journalistista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita, joiden vaikutus näkyy sekä portinvartijuuden ensimmäisellä tasolla julkaistaviksi valittujen uutisten valikoimassa että portinvartijuuden toisella tasolla toimittajien tekemissä käännösratkaisuissa. Käytössä olevat henkilöstöresurssit, uutistoiminnan nopeuden ihanne ja Ylen suomen- ja ruotsinkielinen tarjonta, josta käännettävät uutiset valitaan, luovat yleiset puitteet toimittajien portinvartijuudelle.

Käännös voi perustua yhteen juttuun, tai toimittaja voi yhdistellä useammasta lähteestä omalle kohdeyleisölle suunnatun artikkelin. Käännettävän uutisen valinnassa arvioidaan uutisen tärkeyttä ja kiinnostavuutta kohderyhmän kannalta:

> [...] pakolliset aiheet, jotka on semmoset niinku isot uutiset ja sitten loput. Meillä on aika lailla vapaat kädet, että se ihminen joka on nettivuorossa, hän saa tehdä omia journalistisia päätöksiä sen asian suhteen, ja me yritetään valita sellaiset aiheet, jotka ovat meidän mielestä... Jotka kiinnostavat meidän katsojia ja lukijoita. (Haast A3)

Valtaväestölle suunnatun jutun kääntämistä tai ”kopioimista” suoraviivaisesti ei pidetä hyvänä toimintamuotona, vaan teksti muokataan uudelle kohdeyleisölle kokonaisuudessaan:

> Mutta minä en ainakaan kopioisi suoraan Ylen suomenkielisestä jutusta kuin vain erikoistapauksessa. Mielestäni meidän ei pidä tehdä niin. Mielestäni pitää olla konteksti. Pitää olla otsikko, joka on kohdistettu meidän yleisöllemme ja kertoo heille, mitä tapahtuu. [Ylen] suomenkielisellä puolella on oma tapansa tehdä otsikot […] mutta itse en tekisi niitä niin. (Haast A7)

Vaikka jutut syntyvätkin kääntämällä yhdestä tai useammasta lähteestä ja editoimalla käännöstä, osa toimittajista tähdentää työn journalistista luonnetta, jolloin kääntäminen näyttäytyy nopeana välivaiheena. Verkkoartikkeli syntyy lähtökielisten tekstien sisäistämisen ja uudelleenkirjoittamisen tuloksena:

> Sanon aina, että me emme käännä. Emme käännä. Se ei ole tarkoitus. Juttu pitää lukea ja ymmärtää ja sitten teet siitä [...][2]kielisen version. Siinä on kääntämistä mukana, mutta meidän päätavoitteemme ei ole vain työntää ulos sitä, mitä löytyy suomenkieliseltä puolelta. (Haast A2)

Edellä kuvatut näkemykset ”kopioimisesta” ja käännöksistä journalistisen prosessin raaka-aineena kytkeytyvät siihen, millaiseksi toimittajat arvioivat kohderyhmien kyvyn tulkita artikkelin sisältämää tietoa ja asettaa se oikeaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Kielitoimituksissa pyritään tukemaan kohderyhmiä tiedon tulkintaprosessissa tekemällä käännöksiin tarpeellisiksi katsottuja informaation muutoksia[3]. Eräs toimittaja käyttää apunaan käyttäjäkeskeisestä kääntämisestä tuttua persoonaa (Suojanen ym. 2012: 55) päättäessään, mitä taustatietoa juttuun pitää lisätä, jotta se olisi mahdollisimman ymmärrettävä. Toinen toimittaja kuvaili seuraavasti tiedon välittämisen tavoitetta ja keinoja, joilla hän pyrkii varmistamaan tiedon oikean tulkinnan:

> Mielestäni meidän työtämme on asettaa uutiset kontekstiin, selittää, miten Suomi toimii, miten järjestelmä toimii. Lisäämme usein paljon sellaista taustaa ja historiatietoa meidän juttuihimme, mitä suomenkielisissä uutisissa ei välttämättä ole ja minkä avulla selitämme tiettyjä asioita ja ilmiöitä. (Haast A6)

Journalistien portinvartijuuden luonne käy ilmi siitä, kuinka he kuvasivat uutisten valinta- ja muokkausprosessia. Kirjallisuudessa portinvartijuus näyttäytyy eri tavoin, kuten neutraalina tekstin editoimisena (Vuorinen 1997; Valdeón 2022) tai ideologisesti latautuneena vallankäytön välineenä (Song 2017), mutta tutkimuksemme journalistit esittivät portinvartijuutensa myönteisessä valossa: toimintona, jossa huolehditaan uutistarjonnan relevanssista kohdeyleisöjen kannalta, karsitaan uutistulvasta tärkein ja ilmaistaan se tavalla, joka pyrkii varmistamaan uutisten välittämän tiedon ymmärrettävyyden ja oikean tulkinnan.

Kääntämällä tehtyjen juttujen lisäksi kielitoimituksissa tehdään niin sanottuja omia juttuja. Ne syntyvät normaalin toimittajan työn tuloksena päättämällä aihe, etsimällä taustatietoa ja lähteitä sekä haastattelemalla ihmisiä. Kielitoimitusten toimittajat haluaisivat tehdä enemmän omia juttuja, mitä he perustelivat sillä, että käännösjuttu kertoo Suomesta, mutta oma juttu on lähempänä kohdeyleisön todellisuutta.

> Jos olisi paljon enemmän resursseja, olisi mahtavaa tehdä jotain omaa, niinku omia juttuja, jotka heijastaisivat ihmisten omaa kokemusta. Mitä kaikkea tuolla maailmalla tapahtuu. Se olisi minusta hienoa. Ja monella eri tavalla myös, podcast vaikka joka päivä eikä kerran viikossa. Jotain dokumentteja tai uutisohjelmia. (Haast A7)

---

[2] Kieli poistettu.
[3] Mainittakoon, että haastattelemamme henkilöt eivät käyttäneet vastauksissaan käännöstieteellisiä termejä kuten lähtöteksti, kohdeteksti tai informaation muutos.

Samankaltaisen näkemyksen esitti toinenkin toimittaja. Hänen mukaansa se, että Yle julkaisee vapaaehtoisesti uutisia vieraalla kielellä itsenäisenä organisaationa, mahdollistaa kohdeyleisöä koskevien aiheiden käsittelyn heille relevantista näkökulmasta eikä esimerkiksi Kelan tai Migrin näkökulmasta tai äänellä.

4.2 Osallistuminen tiedon tuotantoon ja oikeus tulla kuulluksi

Tiedon tuotantoon osallistumisen teema kietoutui tiiviisti yhteen edustetuksi tulemisen kanssa. Edustetuksi tulemisella tarkoitamme mahdollisuutta saada oma ääni kuuluville yhteiskunnallisessa ja erityisesti itseä koskevassa julkisessa keskustelussa. Aineistossamme äänen antamiseen viittasivat vastaukset, joissa mainittiin kohdeyleisöjen näkökulman tuominen esiin käännetyissä tai omissa jutuissa, kohdeyleisöön kuuluvien ihmisten haastatteleminen ja kommentoinnin mahdollistaminen sosiaalisessa mediassa tai juttujen yhteydessä.

Kielitoimitukset saavat juttuvinkkejä yleisöltä ja pyrkivät reagoimaan niihin uutistarjonnassaan resurssien ja journalistisen harkinnan mukaan. Juttuvinkkeihin reagoiminen on keino, jonka avulla media voi edistää ihmisille merkityksellisten aiheiden nousua julkiseen keskusteluun. Samalla se on keino osallistaa tiedon tuotantoon ne, jotka tuntevat aiheen omakohtaisesti. Tämä tapahtuu suorinta mahdollista reittiä toimituksissa tehdyissä omissa jutuissa: ”Mutta tosi paljon tulee kuitenkin aiheita sillä tavalla, että meille kirjoitetaan, ehdotetaan, ja sitten me joko tehdään tai ei tehdä. Mutta saatan mä itsekin ehdottaa. Mutta enemmistö kyllä tulee vinkkeinä, mihin me tartutaan.” (Haast A5, tuottaja-asemassa.)

Kielitoimitusten sosiaalisen median kanavat ja kommentointikentät juttujen yhteydessä voivat antaa kohdeyleisölle mahdollisuuden osallistua julkiseen keskusteluun omalla äänellä ja omalla kielellä. Toimitukset ovat kuitenkin joutuneet rajoittamaan kommentointia, koska yleinen keskusteluilmapiiri on jyrkentynyt ja moderointi vaatisi liikaa resursseja. Kommentoinnin sulkemisen koetaan heikentävän suhdetta yleisöön:

> No me suljettiin Facebookin kommentointi. Siellä alkoi olla toksinen meno ja kommenttien moderointi vei paljon työaikaa. Ja se on vahingoittanut meidän suhdettamme yleisöön. Haluaisimme tiiviimpää yhteyttä yleisöön, mutta meillä ei vain ole siihen aikaa. (Haast A2)

Äänen antamiseksi kohdeyleisölle toimitustyössä on myös kokeiltu osallistavia elementtejä, kuten yleisön osallistumista podcastin aiheen valintaan ja mahdollisuutta keskustella chatissa podcastin aikana. Tällainen osallistuminen tapahtuu luonnollisesti omalla kielellä. Kohdeyleisöjen ääni ja tieto heidän käymistään keskusteluista leviää laajemmalle yleisölle kääntämällä kielitoimitusten omia juttuja suomeksi tai ruotsiksi. Kaikkien kielitoimitusten omia artikkeleita on satunnaisesti käännetty ja julkaistu suomeksi.

4.3 Konekääntämisen rooli kielitoimituksissa

Yle otti käyttöön konekääntimen journalistien työkaluna vuonna 2022. Se halusi vastata nopeasti ukrainalaisten turvapaikanhakijoiden tiedontarpeisiin, ja samalla sen tavoitteena oli saavuttaa paremmin kielivähemmistöt, tukea niiden tiedonsaantia, vähentää misinformaatiota, antaa erilaisille ryhmille enemmän osallistumisen mahdollisuuksia ja edistää kielenoppimista. Yhtenä tavoitteena oli lisäksi vapauttaa toimittajien työajasta kääntämiseen menevää aikaa ja siirtää sitä journalistiseen työhön (Kekäläinen 2022). Haastattelujen aikaan syksyllä 2023 Ylen toimittajilla oli siis ollut konekäännin käytettävissä 1–2 vuoden ajan. Suurin osa toimittajista oli jo kokeneita journalisteja, joten konekäännin tuli heille uutena työvälineenä ja resurssina vanhojen joukkoon.

Ylen journalistit saavat itse päättää, käyttävätkö he konekäännintä työssään vai eivät. Journalistien mukaan heille annettiin konekäännintyökalun käyttöohjeet mutta ei käyttökoulutusta. Haastateltava A5 kuvaili, kuinka ”silloinen esihenkilö kertoi, että nyt on tämmöinen, ruvetkaa käyttämään”. Poikkeuksena oli ukrainankielinen toimitus. Se osallistui tiiviisti konekäännöstyökalun kehittämiseen ja sai tekniseltä henkilökunnalta tukea työkalun käyttöönotossa.

Tutkimuksemme mukaan konekääntimen käyttötavat vaihtelivat suuresti journalistien keskuudessa. Jotkut heistä sanoivat käyttävänsä konekäännintä päivittäin. Toiset taas ilmoittivat, että kokeilevat sitä silloin tällöin mutta eivät käytä sitä uutistyössä. Konekääntimen käyttäjät mainitsivat parantuneen laadun tärkeimmäksi syyksi käyttää konekäännintä, joka on ”ihan semmoinen käyttökelpoinen apuväline” (Haast A5). He olivat havainneet konekääntimen erityisen hyödylliseksi faktuaalisissa, numeroihin ja tilastoihin pohjautuvissa tekstilajeissa. Konekäännin vähensi tällaisten tekstien kääntämiseen liittyvää rutiinia.

Ne journalistit, jotka eivät käyttäneet konekäännintä, perustelivat päätöstään sillä, että he olivat joskus, vuosia aiemmin, todenneet konekäännösten laadun huonoksi, tai sillä, että he kokeneina journalisteina työskentelevät nopeammin ilman konekäännintä. Vastaavanlaisia perusteita konekääntimen käyttämiselle tai käyttämättä jättämiselle ovat esittäneet EU:n ammattikääntäjät (Cadwell ym. 2017). Konekääntäminen kohtasi myös vastustusta. Konekääntimien käytöllä nähtiin olevan ongelmallisia piirteitä journalismin kannalta, koska sen katsottiin voivan johtaa tilanteisiin, joissa lähtötekstien tietoja ei tarkisteta journalistien ammattieettisten sääntöjen edellyttämällä tavalla (ks. Journalistin ohjeet n.d., kohta 9) (Haast A2).

Pienen ukrainankielisen toimituksen tapa käyttää konekäännintä poikkesi muista. Ukrainankielinen toimitus on perustamisestaan lähtien käyttänyt konekäännintä – itse asiassa konekääntimen käyttö oli ukrainankielisen uutistuotannon aloittamisen edellytys. Toimitus käyttää konekäännintä sekä Ylen verkkopalvelussa julkaistavien uutisten tekemiseen että Uutiset selkosuomeksi -tv-ohjelman tekstittämiseen ukrainaksi. Ukrainankielinen toimitus on tehnyt yhteistyötä teknisen työryhmän kanssa ja pystynyt vaikuttamaan konekäännöstyökalun kehittämiseen. Kielitoimitus kertoo käyttävänsä konekäännintä systemaattisesti, vaikka konekäännösten laatu vaihteleekin hyvin käännetyistä virkkeistä huonolaatuisiin virkkeisiin, jotka on kirjoitettava kokonaan uudelleen. Yle on esittänyt toivomuksen, että jos ukrainankielisten uutisten kone-

kääntämiseen perustuva malli toimii hyvin, voitaisiin perustaa uusia, samaa mallia hyödyntäviä kielitoimituksia.

Tällä hetkellä konekääntämisen rooli Ylen venäjän- ja englanninkielisten kohderyhmien episteemisten oikeuksien tukemisessa on pieni. Niitä journalisteja, jotka käyttävät konekäännintä työprosessiensa optimointiin ja kaavamaisten tekstien kääntämiseen ja sitä kautta ajan säästämiseen vaativampiin työtehtäviin, on harvalukuinen joukko. Ukrainankielisten osalta sen sijaan konekääntäminen on mahdollistanut pysyvän, säännöllisen uutistuotannon aloittamisen ja ylläpitämisen. Näin ollen konekääntämisen käyttöönotolla on ollut suora vaikutus ukrainalaisten pakolaisten episteemisen toimintakyvyn edistämiseen.

5 Pohdinta

Tässä tutkimuksessa olemme haastattelujen avulla selvittäneet, miten Ylen venäjän-, englannin- ja ukrainankieliset toimitukset tuottavat uutisia näillä kielillä, millaiset tavoitteet ohjaavat käännöstoimintaa sekä millaisena toimittajat näkevät toimitustensa roolin kohdeyleisöjensä episteemisten oikeuksien toteutumisessa. Ylen kielitoimitukset tuottavat kohdeyleisöilleen helposti ja avoimesti saatavilla olevia uutisia niiden omalla kielellä. Kielitoimitusten uutistarjonta pohjautuu samaan tarjontaan, joka on suunnattu suomen- ja ruotsinkielisille. Näin se osaltaan toteuttaa episteemisiin oikeuksiin kuuluvaa tasapuolisuutta tiedon saatavuudessa (Nieminen 2024). Tästä tarjonnasta kielitoimitukset valitsevat käännettäviksi tai uudelleenkirjoitettaviksi ne Suomea koskevat uutiset, jotka ne arvioivat kohderyhmilleen tarpeellisiksi ja tärkeimmiksi. Kääntämisen ohjenuorana toimii vahva kohderyhmäsuuntautuneisuus. Julkaistava teksti muokataan sisällöltään sellaiseksi, että sen voi ymmärtää, vaikka suomalaisen yhteiskunnan tuntemus olisi puutteellinen. Toiminnan tavoitteiksi ilmoitettiin olennaisen tiedon välittäminen, äänen antaminen kohdeyleisöihin kuuluville ihmisille, marginalisoitumisen estäminen sekä demokratian tukeminen.

Ylen suomen- tai ruotsinkielisestä uutistarjonnasta käännetyt uutiset mahdollistavat kohdeyleisöjen äänen kuulumista yhteiskunnassa sikäli kuin niissä esimerkiksi haastatellaan kohderyhmään kuuluvia henkilöitä. Äänen kuulumisen näkökulmasta kielitoimitusten tekemät omat jutut ovat suorempi ja tehokkaampi keino, jota kielitoimituksissa myös haluttaisiin hyödyntää enemmän. Mahdollisuuden osallistua julkiseen keskusteluun yhteiskunnallisista asioista tarjoavat myös kielitoimitusten sosiaalisen median tileillä käyty keskustelu uutisista sekä uutisten kommentointi Ylen sivuilla. Näitä mahdollisuuksia on rajoitettu niiden syömien resurssien takia, ja etusija on annettu tiedon tuottamiselle. On myös huomattava, että venäjän, ukrainan tai englannin kielellä kirjoitettu kommentti kuuluu pääasiassa kyseisen ryhmän sisällä. Sama koskee kielitoimitusten tuottamia ohjelmia, joita ei tekstitetä suomeksi tai ruotsiksi. Kielitoimitusten yleisöjen äänen kuuluminen valtaväestön keskuuteen edellyttäisi laajamittaisempaa kääntämistä.

Konekääntämisellä on tällä hetkellä ratkaiseva rooli ukrainankielisten uutisten tuotannossa. Aineistomme perusteella yksikössä ollaan tyytyväisiä toimintamalliin ja Yle

voisi harkita uusien kielitoimitusten lisäämistä. Yle onkin käynnistänyt arabian- ja somalinkielisen uutistoiminnan syksyllä 2024. Sitä vastoin venäjän- ja englanninkielisten journalistien työssä konekääntäminen on ukrainankielistä toimitusta selvästi pienemmässä roolissa, ja vain muutama heistä on kokenut konekääntämisen hyödylliseksi. Konekäännöstyökalun käyttöönoton yhteydessä annettu vähäinen koulutus ja tuki on saattanut osaltaan johtaa työkalun vaimeaan suosioon joidenkin journalistien keskuudessa. Kattavampi koulutus voisi rohkaista heitä liittämään konekääntämisen työprosesseihinsa.

Konekääntämisen todennäköiseltä näyttävä lisääntyminen yhteiskunnassa voi johtaa erilaisiin tulevaisuudenkuviin. Lukijat saattavat alkaa itsenäisesti kääntää kokonaisia suomen- tai ruotsinkielisiä uutisia verkkosivu kerrallaan haluamalleen kielelle. Tällainen kehityskulku voisi näyttäytyä perusteena supistaa kielitoimitusten toimintaa, jos ne nähdään yksioikoisesti pelkkinä käännöspalveluina. Silloin kuitenkin menetettäisiin olennainen hyöty, jonka kielitoimitusten journalistit tuottavat toimiessaan tiedon saavutettavuutta edistävinä portinvartijoina: he valitsevat uutisvirrasta merkityksellisimmät uutiset, kääntävät ne kohderyhmälähtöisesti ja kontekstoivat ne ymmärtämisen varmistamiseksi. Supistusten seurauksena voisi olla kohdeyleisöjen vieraantuminen uutistarjonnasta ja tiedon määrän lisääntyminen ymmärrettävyyden kustannuksella. Toisaalta lukijoiden konekäänninten lisääntyvä käyttö voi johtaa siihen, että resursseja siirretään kääntämisestä kielitoimitusten omien juttujen tekemiseen.

Rahoitus

Tutkimus on osa Suomen Akatemian yhteydessä toimivan strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamaa Demokratian episteeminen toimintakyky algoritmien aikakaudella (DECA) -hanketta, rahoituspäätös 352557 (konsortion koordinaattori Helsingin yliopisto) ja 352577 (Itä-Suomen yliopisto).

Lähdeluettelo

Bielsa, Esperança & Susan Bassnett 2009. *Translation in Global News*. Abingdon: Routledge.

Braun, Virginia & Victoria Clarke 2013. *Successful Qualitative Research: A Practical Guide for Beginners*. Los Angeles: SAGE.

Cadwell, Patrick, Sharon O'Brien & Carlos Teixeira 2017. Resistance and accommodation: factors for the (non-) adoption of machine translation among professional translators. *Perspectives* 26:3, 301–321. https://doi.org/10.1080/0907676X.2017.1337210

DECA n.d. Demokratian episteeminen toimintakyky algoritmien aikakaudella. Tutkimushanke. Saatavissa: www.decatutkimus.fi [viitattu 16.8.2024].

Gendron, Philippe, Kyle Conway & Lucile Davier 2019. News Translation on the Canadian Broadcasting Corporation's English and French Websites. Teoksessa: Lucile Davier & Kyle

Conway (toim.) *Journalism and Translation in the Era of Convergence*. Amsterdam: John Benjamins, 63–81.

Hirvonen, Maija & Tuija Kinnunen 2020. Accessibility and Linguistic Rights. Teoksessa: Kaisa Koskinen & Nike K. Pokorn (toim.) *The Routledge Handbook of Translation and Ethics*. Abingdon: Routledge, 470–483. https://doi.org/10.4324/9781003127970

Journalistin ohjeet n.d. Julkisen sanan neuvosto. Saatavissa: https://jsn.fi/journalistin-ohjeet/ [viitattu 10.1.2025].

Kaspere, Ramunė, Jolita Horbačauskienė , Jurgita Motiejūnienė, Vilmantė Liubinienė, Irena Patašienė & Martynas Patašius 2021. Towards Sustainable Use of Machine Translation: Usability and Perceived Quality from the End-User Perspective. *Sustainability* 13:23, 1–17. https://doi.org/10.3390/su132313430

Kekäläinen, Aki 2022. Yle uutiset ukrainaksi ihmisen ja koneen yhteistyönä. Esitelmä. *Kääntäjienpäivän seminaari*, Helsinki 23.9.2022.

Kuusi, Päivi, Tuija Kinnunen, Simo Määttä & Svetlana Probirskaja 2024. Kääntämistietoisuus koronakäännöksiä koskevissa laatukäsityksissä. *Mikael* 17:1, 73–88. https://doi.org/10.61200/mikael.136660

Matsushita, Kayo. 2019. Globalization of the Emerging Media Newsroom: Implications for Translation and International News Flow in the Case of BuzzFeed Japan. Teoksessa: Lucile Davier & Kyle Conway (toim.) *Journalism and Translation in the Era of Convergence.* Amsterdam: John Benjamins, 135–153. https://doi.org/10.1075/btl.146.06mat

McGonagle, Tarlach 2024. (Re-)casting Epistemic Rights as Human Rights: Conceptual Conundrums for the Council of Europe. Teoksessa: Minna Aslama Horowitz, Hannu Nieminen, Katja Lehtisaari & Alessandro D'Arma (toim.) *Epistemic Rights in the Era of Digital Disruption.* Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, 63–80. https://doi.org/10.1007/978-3-031-45976-4_5

Merriam, Sharon B. & Elizabeth J. Tisdell 2016. *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation*. San Francisco, CA, USA: Jossey-Bass.

Määttä, Simo K., Tuija Kinnunen, Svetlana Probirskaja & Päivi Kuusi 2022. *Monikielinen viestintä ja kääntäminen koronapandemian aikana Suomessa: haasteet ja hyvät käytännöt*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Nieminen, Hannu 2024. Why we need epistemic rights. Teoksessa: Minna Aslama Horowitz, Hannu Nieminen, Katja Lehtisaari & Alessandro D'Arma (toim.) *Epistemic Rights in the Era of Digital Disruption*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, 11–28. https://doi.org/10.1007/978-3-031-45976-4_2

Nurminen, Mary & Niko Papula 2018. Gist MT Users: A Snapshot of the Use and Users of One Online MT Tool. *Proceedings of the 21st Annual Conference of the European Association for Machine Translation*: 199–208. https://aclanthology.org/2018.eamt-main.20.pdf

Nurminen, Mary 2023. Journalist Nina: The other choice would have been no interview at all. *Machine Translation Stories.* https://mt-stories.com/2023/12/20/journalist-nina-the-other-choice-would-have-been-no-interview-at-all/

Rinta-Tassi, Minna 2.5.2022. Yle aloittaa ukrainankieliset uutiset – päätoimittaja Jouko Jokinen: ”Haluamme tukea ukrainalaisten arkea”. *Yle.fi*. Saatavissa: https://yle.fi/a/3-12420138 [viitattu 16.5.2024].

Song, Yonsuk 2017. Impact of Power and Ideology on News Translation in Korea: A Quantitative Analysis of Foreign News Gatekeeping. *Perspectives* 25(4), 658–672. http://dx.doi.org/10.1080/0907676X.2017.1312067

Suojanen, Tytti, Kaisa Koskinen & Tiina Tuominen 2012. *Käyttäjäkeskeinen kääntäminen*. Tampere Studies in Language, Translation and Literature, Series B1. Tampere: Tampereen yliopisto.

TV1 tiedottaa 6.5.2013. Yle aloittaa tv-uutiset venäjäksi. Saatavissa: https://vintti.yle.fi/yle.fi/tv1/juttuarkisto/tv1-tiedottaa/yle-aloittaa-tv-uutiset-venajaksi.html [viitattu 16.5.2024].

Valdeón, Roberto A. 2015. Fifteen Years of Journalistic Translation Research and More. *Perspectives* 23(4): 634–662. https://doi.org/10.1080/0907676X.2015.1057187

Valdeón, Roberto A. 2020. Journalistic translation research goes global: theoretical and methodological considerations five years on. *Perspectives* 28(3), 325–338. https://doi.org/10.1080/0907676X.2020.1723273

Valdeón, Roberto A. 2022. Gatekeeping, Ideological Affinity and Journalistic Translation. *Journalism* 23(1), 117–133. https://doi.org/10.1177/1464884920917296

van Doorslaer, Luc 2009. How language and (non-)translation impact on media newsrooms: the case of newspapers in Belgium. *Perspectives* 17(2), 83–92. https://doi.org/10.1080/09076760903125051

van Rooyen, Marlie 2018. Investigating Translation Flows: Community Radio in South Africa. *Across Languages and Cultures* 19(2), 259–78. https://doi.org/10.1556/084.2018.19.2.7

Vuorinen, Erkka 1997. News translation as a gatekeeping. Teoksessa: Mary Snell-Hornby, Zuzana Jettmarová & Klaus Kaindl (toim.) *Translation as Intercultural Communication*. John Benjamins, 161–172.

Watson, Lani 2018. Systematic Epistemic Rights Violations in the Media: A Brexit Case Study. *Social Epistemology* 32(2), 88–102. https://doi.org/10.1080/02691728.2018.1440022

Watson, Lani 2021. *The Right to Know: Epistemic Rights and Why We Need Them*. Abingdon: Routledge.

Ylen strategia 19.5.2020. Ylen strategia. Kaikille yhteinen, jokaiselle oma. Saatavissa: https://yle.fi/aihe/strategia [viitattu 16.5.2024].

Kirjoittajat

Nina Havumetsä toimii venäjän kielen ja kääntämisen yliopistonlehtorina Itä-Suomen yliopistossa. Hänen tutkimusaiheitaan ovat kääntämisen normit, journalistinen kääntäminen ja tietokirjallisuuden kääntäminen.
Sähköpostiosoite: nina.havumetsa(at)uef.fi

Mary Nurminen on englannin kielen kääntämisen yliopisto-opettaja Tampereen yliopistossa. Hän tutkii, miten muut kuin kääntäjät käyttävät konekäännöstä ja minkälainen rooli konekääntämisellä on eri työympäristöissä.
Sähköpostiosoite: mary.nurminen(at)tuni.fi

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus